

ความสำคัญของปัญหา

ในการศึกษาหญิงรักหญิงที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักจะมีข้อสมมุติฐานต่อกลุ่มนี้ในฐานะของผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากรูปแบบความสัมพันธ์ต่างเพศ ซึ่งถูกใช้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาหรือตัดสินพฤติกรรมที่ต่างออกไปว่าเป็นความผิดปกติ อันอาจสืบเนื่องมาจากความเจ็บป่วยทางจิตใจและ/หรือร่างกาย สมควรได้รับการแก้ไขและป้องกัน ดังจะเห็นได้จากความพยายามในการค้นหาถึงสาเหตุ ตลอดจนการนำเสนอวิธีป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าว มากกว่าที่จะศึกษาเพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตของหญิงรักหญิงในฐานะปรากฏการณ์ที่ดำรงอยู่ในสังคมควบคู่กับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ เพิ่งมาในระยะไม่ถึงสิบปีนี้ได้มีงานศึกษาที่พยายามทำความเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดและการมองตนเองของหญิงรักหญิง ตัวอย่างเช่น วิทยานิพนธ์ของประภาพรธรรม วงศาโรจน์ศึกษาการพัฒนาเอกลักษณ์รักร่วมเพศในหมู่วัยรุ่นในปีพ.ศ.2532 และวิทยานิพนธ์ของชลธิชา ศาสลิกุปต์ในปีเดียวกันศึกษากระบวนการพัฒนาและสร้างเอกลักษณ์ของหญิงรักหญิง อาจกล่าวได้ว่าวิทยานิพนธ์สองเรื่องนี้สะท้อนความพยายามในการนำเสนอข้อเท็จจริงของหญิงรักหญิง โดยคาดหวังว่าจะทำให้สังคมทั่วไปมีความรู้และความเข้าใจผู้รักร่วมเพศเดียวกันตามสภาพที่เป็นจริงมากขึ้น

นอกจากนั้นแล้วหากพิจารณางานที่ศึกษาผู้รักร่วมเพศเดียวกันจะพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของชายรักร่วมเพศ งานที่ศึกษาหญิงรักหญิงโดยตรงเท่าที่ผู้วิจัยพบคือ วิทยานิพนธ์ของชลธิชา ศาสลิกุปต์เรื่อง "กระบวนการพัฒนาและสร้างเอกลักษณ์ของหญิงรักหญิง" ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ชลธิชาพยายามศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการนิยามตนเอง และการดำรงเอกลักษณ์ของหญิงรักหญิง อาจถือได้ว่างานของชลธิชาเป็นการ เริ่มต้นศึกษาหญิงรักหญิงในสังคมไทย หลังจากนั้นก็ไม่พบว่าม้งงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหญิงรักหญิงอีก ต่างจากชายรักร่วมเพศที่มีผู้ศึกษามากกว่า ที่เป็นเช่นนี้คงไม่ใช่เพราะหญิงรักหญิงมีจำนวนน้อยกว่าชายรักร่วมเพศ แต่อาจจะ เป็นเพราะว่าสามารถเข้าถึงชายรักร่วมเพศได้ง่ายกว่า ทั้งยังมี

สื่อต่างๆเกี่ยวกับชายรักร่วมเพศ ทั้งข้อมูลที่เป็นบุคคลภายนอกเขียนถึง และหนังสือที่ชายเกย์ผลิตเพื่อชาวเกย์ด้วยกันอยู่เป็นจำนวนมาก

ที่สำคัญคือมีชายรักชายในสาขาอาชีพต่างๆจำนวนหนึ่งได้ลุกขึ้นมาเปิดตัว มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน และมีกิจกรรมเฉพาะกลุ่มอย่างเปิดเผย ดังที่สื่อมวลชนนำเสนอเรื่อง "เมืองดอกไม้" (คู่สร้างคู่สม, 2538, น. 53-56) เมื่อปีพ.ศ. 2538 ซึ่งเป็นโครงการหมู่บ้านจัดสรรสำหรับชายเกย์ถึงแม้ปรากฏการณ์ดังกล่าวจะไม่สามารถสะท้อนภาพของชายรักร่วมเพศในสังคมไทยได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อยก็พอจะช่วยให้เห็นฐานะ และบทบาทของชายรักชายได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่หญิงรักหญิงจะไม่ค่อยเปิดเผยตัวตน นอกเสียจากจะตกเป็นข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์เช่น ในข่าวอาชญากรรมที่มีผู้รักเพศเดียวกันเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งเป็นกรณีที่หญิงรักหญิงไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ นอกจากการตกเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ดังกล่าวแล้ว ก็แทบจะไม่พบว่ามี การปรากฏตัวของหญิงรักหญิงที่เป็นไปด้วยความสมัครใจ ทำให้ดูเหมือนว่าหญิงรักหญิงไม่มีตัวตนหรือมีจำนวนน้อยจนไม่น่าสนใจ

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิถีชีวิตของหญิงรักหญิงเพราะเห็นว่า หญิงรักหญิง นอกจากจะต้องดำเนินชีวิตในโครงสร้างสังคมที่ปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและปิดกั้นทางเลือกในการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับผู้หญิงอื่นทั่วไปแล้วยังต้องเผชิญกับอคติและแรงบีบบังคับจากสังคม เพราะพวกเขาเผชิญเสขอุดมการณ์ครอบครัวยุคใหม่ที่สังคมกำหนดอันได้แก่ กฎเกณฑ์ของความเป็นแม่และบรรทัดฐานทางเพศต่างๆ ด้วยการไม่ผูกพันกับผู้ชาย ฉะนั้นจะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตามหญิงรักหญิงคือผู้ขัดขืนต่อกรอบของสังคม และบทลงโทษสำหรับผู้ขัดขืนก็มีระดับของความรุนแรงแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของสังคมเกี่ยวกับเรื่องนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจวิถีชีวิตของหญิงรักหญิงในสังคมไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแบบแผนการของใช้ชีวิตคู่และความคิดเกี่ยวกับครอบครัวของหญิงรักหญิง
3. ศึกษาอิทธิพลและผลกระทบของอุดมคติ เรื่องครอบครัวในสังคมไทยที่มีต่อวิถีชีวิตของหญิงรักหญิง

แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากสองแหล่งด้วยกัน คือ

- 1) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับหญิงรักหญิง ทั้งที่เป็นงานทางวิชาการ และสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไป อาทิ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ จดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร เป็นต้น
- 2) จากการพูดคุยและสัมภาษณ์สมาชิกของกลุ่มอาจารย์ซึ่งเป็นกลุ่มหญิงรักหญิงในสังคมไทย

ข้อมูลในส่วนที่ได้จากกลุ่มอาจารย์ถือเป็นข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ที่เลือกกลุ่มนี้เป็นฐานข้อมูลหลักมีเหตุผลสองประการด้วยกัน คือ ประการแรกเพราะสามารถติดต่อได้โดยตรง เนื่องจากเป็นหญิงรักหญิงเพียงกลุ่มเดียวในปัจจุบันที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ประการที่สองเป็นกลุ่มหญิงรักหญิงที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ประกอบด้วยจำนวนสมาชิกกว่า 400 คนจากทั่วทุกภาคของประเทศ และสมาชิกมีความหลากหลายทั้งในด้านอายุ อาชีพ และการศึกษาที่จะเป็นฐานข้อมูลที่ทำได้

การเข้าถึงแหล่งข้อมูลในส่วนแรกที่เป็นผลงานทางวิชาการและสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไปนั้นไม่ยากลำบากนัก เพราะผู้วิจัยสามารถอ่านและค้นคว้าผลงานทางวิชาการ ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว และงานที่มีการกล่าวอ้างถึงหญิงรักหญิงตามท้องสมุดต่างๆได้ ตลอดจนจนทำการสำรวจสิ่งตีพิมพ์ต่างๆที่พิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2537 และ 2538 ตามแผงหนังสือทั่วไป เรื่องที่ผู้วิจัยสนใจมากที่สุดในระยะแรกคือการพยายามเข้าถึงตัวหญิงรักหญิงโดยผ่านทางกลุ่มอาจารย์ ผู้วิจัยพยายามหาทางติดต่อกับกลุ่มอาจารย์ครั้งแรกเมื่อประมาณปลายปีพ.ศ. 2537 โดยผ่านเพื่อนที่รู้จักกับกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มและได้รับรู้จากเพื่อนผู้นี้ว่า กลุ่มอาจารย์เริ่มมีมาตั้งแต่พ.ศ. 2529 แล้ว แต่เพิ่งเริ่มเปิดเผยตัวต่อสาธารณชนเมื่อประมาณไม่ถึงสองปีมานี้ผู้วิจัยขอเรื่องให้เพื่อนช่วยติดต่อให้ได้พูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มอาจารย์ ซึ่งใช้เวลาานพอสมควร

ราวกลางเดือนมกราคมของพ.ศ. 2538 ผู้วิจัยจึงได้มีโอกาสพบกับสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มคนหนึ่งชื่อสมมุติว่าตี๋ หลังจากได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาตลอดจนความต้องการที่จะขอเก็บข้อมูล การพูดคุยและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ตี๋ยังไม่อาจให้คำตอบได้ ขอนำเรื่องนี้ไปปรึกษาหารือสมาชิกภายในกลุ่มก่อน ทั้งยังได้ชี้แจงกับผู้วิจัยด้วยว่า แม้กลุ่มอาจารย์จะเปิดเผยตัวต่อสาธารณชน แต่ยังคงปิดชื่อของสมาชิก เนื่องจากสมาชิกหญิงรักหญิงส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเปิดเผยตัว ที่ผ่านมากลุ่มยังไม่เคยอนุญาตให้บุคคล

ภายนอกที่ไม่ได้เป็นสมาชิก เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเลย อย่างไรก็ตามตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมาสื่อมวลชนเริ่มให้ความสนใจกลุ่มอัญจารี และได้ติดต่อขอสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้กลุ่มเริ่มมีการกำหนดเงื่อนไขในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มต่อบุคคลภายนอก โดยการพิจารณาถึงจุดประสงค์ของการมาขอข้อมูลและทัศนคติที่มีต่อกรรร่วมเพศ เพื่อให้แน่ใจได้ว่าการเปิดเผยตัวและข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มจะไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิก หากเป็นไปเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องต่อหญิงรักหญิง อันเป็นเป้าหมายสำคัญในการก่อตั้งกลุ่มอัญจารี

ในฐานะนักศึกษาปริญญาโททางมานุษยวิทยาที่ต้องการข้อมูลของกลุ่มอัญจารีมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยได้อธิบายให้กลุ่มทราบถึงแนวทางการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาว่าเป็นการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ โดยผู้วิจัยจะไม่นำอคติหรือค่านิยมทางสังคมและค่านิยมส่วนตัวเข้าไปตัดสิน แต่จะพยายามทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของหญิงรักหญิง และนำเสนอภาพความคิด ความรู้สึกเหล่านั้นจากมุมมองของหญิงรักหญิงเอง ผู้วิจัยได้พยายามเน้นย้ำให้ทางกลุ่มอัญจารีเข้าใจถึงแนวทางการศึกษาของผู้วิจัยว่าไม่ได้ขัดแย้งกับจุดประสงค์ของกลุ่ม ที่ต้องการเผยแพร่ให้สังคมเกิดความเข้าใจหญิงรักหญิงมากขึ้น และผลของการศึกษาคั้งนี้น่าจะมีส่วนช่วยทำให้สังคมภายนอกได้เรียนรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของหญิงรักหญิงมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม

ในที่สุดกลุ่มอัญจารีได้ตอบตกลงให้ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลได้ โดยผู้วิจัยต้องยอมรับเงื่อนไขสองประการคือ ประการแรกกลุ่มมีสิทธิที่จะรับรู้รายละเอียดของการศึกษาในแต่ละขั้นตอน หลังจากที่ยินยอมให้ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษาแล้ว จำเป็นต้องมีการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าทุกสิ่งได้เป็นไปตามข้อตกลง ผู้วิจัยตระหนักดีว่าเหตุผลประการหนึ่งของเงื่อนไขข้อนี้คือ ทางกลุ่มต้องการรู้ความเคลื่อนไหวภายในของกลุ่มของผู้วิจัยอย่างใกล้ชิด ซึ่งไม่เป็นปัญหาต่อการศึกษาของผู้วิจัยแต่อย่างใด แต่กลับเป็นโอกาสให้ผู้วิจัยได้พบพูดคุยกับบุคคลที่เป็นแกนนำของกลุ่มอัญจารี เพื่อสอบถามข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวกับกลุ่ม ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก รวมทั้งจดหมายของสมาชิกที่ส่งถึงกลุ่ม เงื่อนไขประการที่สองคือ ผู้วิจัยต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สมาชิกให้แก่กลุ่มด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากทางกลุ่มอัญจารีมีโครงการที่จะสัมภาษณ์สมาชิกเพื่อจัดทำหนังสือบันทึกชีวิตรักหญิงรักหญิง เงื่อนไขข้อนี้ช่วยเอื้อให้การติดต่อพูดคุยกับสมาชิกภายในกลุ่มเป็นไปได้ด้วยดี เพราะนอกจากทางกลุ่มจะอำนวยความสะดวกช่วยแนะนำผู้วิจัยให้รู้จักสมาชิกในฐานะที่เป็นนักศึกษามาขอเก็บ

ข้อมูลเชิงมานุษยวิทยาตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงไว้กับกลุ่มแล้ว ข้อตกลงนี้ยังช่วยให้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกแต่ละรายเป็นอย่างดี (อันสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับกลุ่ม) เงื่อนไขดังกล่าวจึงกลายเป็นผลดีต่อผู้วิจัยช่วยให้ได้รับความไว้วางใจ และความเป็นกันเองจากสมาชิกกลุ่มอัญจารี

อนึ่งการกล่าวถึงสมาชิกของกลุ่มอัญจารี ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยนั้น จำเป็นต้องทำด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดปัญหาหรือความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้นามสมมติแทนชื่อของผู้ให้ข้อมูล แต่ทุกคนที่กล่าวถึงด้วยนามสมมตินี้เป็นบุคคลจริง

วิธีเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มอัญจารี ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลสองวิธีควบคู่กัน คือ การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ซึ่งมีทั้งที่ไม่เป็นทางการกับสมาชิกบางคน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยได้เริ่มเข้าไปร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอัญจารีตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2538 ครั้งแรกเข้าไปร่วมการสนทนาระหว่างสมาชิก ที่มีขึ้นทุกวันอาทิตย์ที่สามของเดือน หลังจากนั้นก็ได้พยายามเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ทั้งกิจกรรมที่กลุ่มจัดและกิจกรรมที่สมาชิกจัดขึ้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม เช่น นัดไปเที่ยวบ้านเพื่อนคนใดคนหนึ่งไป งานวันเกิด ตลอดจนการนัดพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิกด้วยกันเองตามสถานที่ต่างๆ เป็นต้น ด้วยวิธีการนั้นนอกจากจะได้เรียนรู้ถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับสมาชิกโดยทั่วไปแล้ว ยังเป็นโอกาสให้ได้พูดคุยกับสมาชิกอย่างไม่เป็นทางการและได้ทำความสนิทสนมคุ้นเคยกับสมาชิก ซึ่งต่อมาสมาชิกทุกคนที่มีความสนิทสนมกับผู้วิจัยได้กลายมาเป็นผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงชีวิตส่วนตัว อันเป็นที่มาของข้อมูลในส่วนที่เป็นอัตชีวประวัติของหญิงรักหญิง

หญิงรักหญิงทั้งหมดคนนี้ ผู้วิจัยเลือกโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการติดตามเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนความพร้อมหรือความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก ทั้งนี้ เพราะลักษณะข้อมูลที่ต้องการค่อนข้างเจาะลึกในเรื่องส่วนตัว เกี่ยวกับครอบครัวอันเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซึ่งปกติจะไม่นำมาเล่าในระดับลึกแก่คนแปลกหน้า ยิ่งเป็นกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มเฉพาะอย่างบุคคลรักเพศเดียวกัน ซึ่งไม่เปิดเผยต่อสังคมภายนอกย่อมเป็นเรื่องยากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยต้องอาศัยเวลาในการเข้าไปทำความรู้จักและสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมายอยู่เป็นเวลานาน โดยในครึ่งปีแรกผู้วิจัยใช้เวลาหมดไปกับการพูดคุยราย

ละเยียดส่วนตัวต่างๆไป เพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกับสมาชิก ซึ่งในตอนแรกผู้วิจัยตั้งใจไว้ว่าจะมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์รวม 10 รายด้วยกัน แต่ในระยะหลังได้เลือกพูดคุยแบบเจาะลึกเพียง 6 รายเท่านั้น เนื่องจากอีก 4 รายที่เหลือไม่สะดวกที่จะติดต่อนัดหมายเพื่อพูดคุยอย่างต่อเนื่องได้

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในกระบวนการเก็บข้อมูล คือ การติดต่อนัดหมายบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมากผู้วิจัยจะใช้วิธีติดต่อทางโทรศัพท์ แต่เนื่องจากที่พักอาศัยของผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งไม่มีบริการโทรศัพท์จึงต้องโทรศัพท์ติดต่อไปยังที่ทำงาน ซึ่งบางรายไม่สามารถติดต่อได้โดยตรงหรือไม่สามารถติดต่อได้เลย ทางเดียวที่จะติดต่อได้คือเดินทางไปพบยังที่พักอาศัย และ/หรือติดตามในวันที่มีกิจกรรมกลุ่มเท่านั้น นอกจากนั้นในช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูล บางรายมีความจำเป็นต้องย้ายสถานที่พักหรือเปลี่ยนที่ทำงานทำให้ไม่สะดวกแก่การติดต่อและติดตามอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้คำนึงถึงเงื่อนไขความสะดวกในการติดตามอย่างต่อเนื่องมากที่สุด หากไม่มีโอกาสได้พบปะกันบ่อยครั้งก็เป็นการยากในการทำความรู้จักคุ้นเคยและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ อันจะช่วยให้สามารถเจาะข้อมูลในระดับลึกได้

ผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกทั้ง 6 รายเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยสามารถติดต่อได้อย่างต่อเนื่องมากที่สุด และได้กลายมาเป็นเพื่อนที่ติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ บางครั้งนัดเจอกันเพื่อไปทานข้าว ดูหนัง ไปเที่ยว ไปซื้อของด้วยกันเป็นกลุ่มหรือเฉพาะรายแล้วแต่โอกาส ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมเยียนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 6 รายถึงที่พักอาศัยในกรุงเทพฯ และยังได้มีโอกาสไปเยี่ยมบ้านที่ต่างจังหวัด บางคนผู้วิจัยได้ช่วยขนย้ายสิ่งของไปยังที่พักอาศัยใหม่ กว่าจะสร้างความไว้วางใจและความเป็นกันเองได้ถึงระดับนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชีวิตส่วนตัวของตนเองด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ประจักษ์ว่าเป็นวิธีการที่มีความสำคัญและมีความหมาย อันสื่อความจริงใจของผู้วิจัยต่อผู้ให้ข้อมูล ทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นเพื่อนและเป็นกันเอง ที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่รู้สึกว่าเป็นฝ่ายถูกถามหรือถูกละลาบละล้วง ผู้วิจัยได้ชี้แจงกับผู้ให้ข้อมูลว่าขอให้คิดว่าเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนมากกว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลจึงสื่อสารกันในฐานะเท่าเทียมกัน และเป็นการสื่อสารสองทาง

การเก็บข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นการสำรวจเอกสาร การได้เข้าไปสัมผัสกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรงด้วยกระบวนการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผนวกกับการสัมภาษณ์ทั้งที่ไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก ข้อมูลจากแหล่งที่มาอันหลากหลายเหล่านี้ ผู้วิจัย

หวังว่าน่าจะช่วยให้สามารถมองเห็นภาพรวมของหญิงรักหญิงในสังคมไทยได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิถีชีวิตและความคิดเรื่องครอบครัวของหญิงรักหญิงมีความต้องการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินชีวิตกับทัศนคติในเรื่องครอบครัวของหญิงรักหญิง ขอบเขตในการศึกษาวิถีชีวิตจะครอบคลุมประวัติชีวิตโดยสังเขปของหญิงรักหญิงจำนวนหกคน ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับกลุ่มอาจารย์ ชีวิตครอบครัวของหญิงรักหญิงทั้งในส่วนที่เป็นความสัมพันธ์กับครอบครัวเดิม และครอบครัวที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหญิงรักหญิงที่เป็นคู่รักกัน ตลอดจนชีวิตทางเพศของหญิงรักหญิง อันได้แก่ การตระหนักในการเป็นผู้รักเพศเดียวกัน การเปิดเผยตัวกับคนอื่น วิธีแสดงตนว่าเป็นหญิงรักหญิง ความรักและอารมณ์ทางเพศในส่วนทัศนคติเรื่องครอบครัวของหญิงรักหญิงจะครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้คือ การสวมบทบาท "สามี" (ความเป็นชาย) และ "ภรรยา" (ความเป็นหญิง) ในชีวิตคู่ การแบ่งบทบาทฝ่ายรุกและฝ่ายรับในเพศสัมพันธ์ ความต้องการมีลูก และภาระหน้าที่ในฐานะลูกสาวต่อครอบครัวเดิม

เนื้อหาโดยสังเขปของวิทยานิพนธ์

การศึกษา "วิถีชีวิตและความคิดเรื่องครอบครัวของหญิงรักหญิง" ต้องการทำความเข้าใจถึงอิทธิพลความคิด "ครอบครัว" ที่มีต่อการดำเนินชีวิตในกลุ่มหญิงรักหญิง โดยบทที่หนึ่งได้กล่าวถึงความเป็นมาของการศึกษากลุ่มหญิงรักหญิง ในฐานะกลุ่มบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ทางเพศและปฏิบัติครอบครัว ด้วยการรักชอบพอกับเพศเดียวกัน บทที่สองเสนอแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาซึ่งมีสองแนวคิด คือ แนวการวิเคราะห์เรื่องเพศและบทบาทหญิงชายกับแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว ทั้งที่เป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดความเข้าใจในเรื่องเพศและครอบครัวของคนทั่วไปในสังคม และข้อโต้แย้งที่มีต่อแนวคิดเหล่านั้น บทที่สามกล่าวถึงลักษณะครอบครัวไทยและการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของผู้หญิง (และ/หรือหญิงรักหญิง) ในครอบครัว ซึ่งในบทที่สี่จะกล่าวถึงภาพลักษณ์ในสังคมของหญิงรักหญิงในอดีตและปัจจุบัน ทั้งที่เป็นความเข้าใจของบุคคลภายนอก และจากการพยายามนำเสนอภาพลักษณ์ของกลุ่ม

หญิงรักหญิง บทที่ห้าเป็นเรื่องราวเล่าประสบการณ์ชีวิตรักเพศเดียวกันของหญิงรักหญิงและบทที่หกวิเคราะห์ชีวิตหญิงรักหญิงในแต่ละด้านอันได้แก่ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับกลุ่มหญิงรักหญิง ชีวิตครอบครัวและชีวิตทางเพศ